

Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi

2020, 4(5): 364-373

DOI: [10.29226/TR1001.2020.220](https://doi.org/10.29226/TR1001.2020.220)

ISSN: 2587-0785 Dergi web sayfası: <https://www.yepad.org>

KAVRAMSAL MAKALE

Sivas İlinin Api-turizm Potansiyelinin İncelenmesi

İbrahim Tuğkan ŞEKER, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Turizm Fakültesi, e-posta: tseker@cumhuriyet.edu.tr

ORCID ID: [0000-0003-3695-9750](https://orcid.org/0000-0003-3695-9750)

Öz

Alternatif turizm içinde önemli bir turizm çeşidi olarak kırsal turizm yer almaktadır. Temelini doğal kaynaklardan alan kırsal turizm, çok çeşitli şekillerde yapılabilmektedir. Özellikle kendine has doğal ve kültürel yapısının korunmuş, kent hayatından uzak ama iletişimi kesilmemiş, genellikle geleneksel üretimlerin yapıldığı bölgeler kırsal turizmin temel alanlarıdır. Kırsal alanların doğal bitki örtüsü, toprak yapısı, sakin ve karmaşık olmayan yaşayış şekli kırsal turizmin en önemli çekicilik unsurlarıdır. Kırsal turizm, yoğun iş temposu ve karmaşık şehir hayatından sıkılan insanlar için alternatif bir turizm şekli olarak son yıllarda popüleritesini artırmıştır. Kişileri kırsal turizme yönelten en önemli motivasyonlar doğal yaşam ile iç içe olarak kendini iyi hissetme, rahatlama ve kırsal alanda yaşamaya duyulan ilgidir. Son yıllarda kırsal turizmin önemli unsurlarından biri de api-turizmdir. Günümüzde arıcılık, tüm dünyada yapılan en yaygın tarımsal faaliyetlerden biridir. Dünya genelinde bulunan yaklaşık 83 milyon adet kovan varlığın %20'sinden fazlası Hindistan ve Çin'de bulunmaktadır. Türkiye 2017 yılı TÜİK verilerine göre 7.991.072 adet kovan varlığı ile dünya genelinde 3. en çok kovan varlığına sahip ülkedir. Türkiye 114.471 ton ile dünya bal üretiminde Çin'in ardından 2. ülke olarak sektörde söz sahibi konumundadır. Yerel ekonomilerde önemli yer tutan arıcılık faaliyetleri Türkiye'de birçok il de yapılmaktadır. Özellikle Ordu, Muğla, Adana ve Sivas bu alanda yüksek kapasiteye sahiptir. Özellikle 2985 arıcılık işletmesi, 400'ün üzerinde endemik bitkiye sahip oluşu ve gezici arıcılar için birçok rotaya sahip oluşu Sivas ilini özel kılmaktadır. Bal üretim kapasitesinde ülke içinde 4.sırada olmasına rağmen, gezici arıcılara ev sahipliği yaptığı için Karadeniz arıcılığına da yön veren Sivas, api-turizm için yüksek bir potansiyele sahiptir. Çalışma kapsamında Sivas'ın arıcılık konusundaki mevcut durumu, potansiyeli ve ilerleyen dönemlerde bu potansiyelin api-turizm için değerlendirilebilme olanakları incelenmiştir. Son yıllarda kırsal turizmin ön plana çıktığı turizm sektöründe, alternatif turizm çeşidi olarak api-turizmin Sivas'ta uygulanabilme olanaklarını keşifsel bir çalışma yöntemiyle ikincil veriler kullanılarak araştırılmıştır. İncelenen verilere göre, yüksek bal üretim kapasitesi ve alternatif turizm çeşitleri sayesinde Sivas ilinin api-turizm açısından değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Turizm, Api-turizm, Sivas, Arıcılık

Makale Gönderme Tarihi: 19.07.2020

Makale Kabul Tarihi: 01.09.2020

Önerilen Atıf: Şeker, T. İ. (2020). Sivas İlinin Api-turizm Potansiyelinin İncelenmesi, *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 4(5), 364-373.

© 2020 Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi.

Journal of Management, Economic and Marketing Research

2020, 4(5): 364-373

DOI: [10.29226/TR1001.2020.220](https://doi.org/10.29226/TR1001.2020.220)

ISSN: 2587-0785 Journal Homepage: <https://www.yepad.org>

CONCEPTUAL PAPER

Investigation of Api-tourism Potential in Sivas

İbrahim Tuğkan ŞEKER, Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Tourism, e-mail: tseker@cumhuriyet.edu.tr

ORCID ID: [0000-0003-3695-9750](https://orcid.org/0000-0003-3695-9750)

Abstract

Ecotourism is included in alternative tourism as an important type of tourism. Ecotourism, which is based on natural resources, can be done in a variety of ways. Especially the regions where their unique natural and cultural structure is preserved, far from urban life but not interrupted and where traditional productions are generally carried out are the main areas of ecotourism. The natural vegetation, soil structure, calm and uncomplicated lifestyle of the rural areas are the most important attractive elements of ecotourism. Ecotourism has grown in popularity in recent years as an alternative form of tourism for people who are tired of busy business and complex city life. The most important motivations that direct people towards ecotourism are feeling well-being, relaxation and interest in living in the rural area intertwined with natural life. One of the important elements of rural tourism in recent years is api-tourism. Today, beekeeping is one of the most common agricultural activities in the world. More than 20% of the approximately 83 million hive assets found worldwide are in India and China. Turkey has a sleeve 7,991,072 Total assets According to Turkstat 2017. Turkey in the world after China with 114 471 tonnes of honey production is in position to have a say in the industry as 2 countries. beekeeping holds an important place in the local economy, many cities are also made in Turkey. Especially Ordu, Muğla, Adana and Sivas have high capacity in this area. Especially 2985 beekeeping enterprises, having over 400 endemic plants and having many routes for mobile beekeepers make Sivas province special. Although it is the 4th in the country in terms of honey production capacity, Sivas, which directs Black Sea beekeeping as it hosts mobile beekeepers, has a high potential for api-tourism. Within the scope of the study, the current situation and potential of Sivas in beekeeping and the possibilities of using this potential for api-tourism in the future were examined. In the tourism sector, where rural tourism has come to the fore in recent years, the possibilities of api-tourism as an alternative tourism type in Sivas have been investigated with an exploratory study method using secondary data. According to the analyzed data, it is thought that Sivas province can be evaluated in terms of api-tourism thanks to its high honey production capacity and alternative tourism types.

Keywords: Rural Tourism, Api-tourism, Sivas, Beekeeping

Received: 19.07.2020

Accepted: 01.09.2020

Suggested Citation: : Şeker, T. İ. (2020). Investigation of Api-tourism Potential in Sivas, *Journal of Management, Economic and Marketing Research*, 4(5), 364-373.

© 2020 Journal of Management, Economic and Marketing Research

GİRİŞ

Dünya ekonomisinin hızla büyüyen sektörlerinden birisi de turizmdir. Turizm sektörüne ait büyük pastadan pay almaya çalışan ülkeler arasındaki rekabet son yıllarda çok artmış ve bütün kaynaklar sömürürcesine kullanılmaktadır. Bu durum hem ekolojik hem de sosyolojik olarak birçok problemi gündeme getirmiş ve birçok alanda olduğu gibi turizmde sürdürülebilirliği tartışılır hale gelmiştir. Gerek çevre ve doğanın korunması gerekse turistik ürünlerin değerinin ve özelliklerinin korunabilmesi için son yıllarda ülkeler turizm faaliyetlerini sürdürülebilir şekilde yapmaya başlamıştır. Sürdürülebilir turizm içinde en önemli parametre kaynakların doğru şekilde kullanılması, bir sonraki nesillere orijinal hali ile aktarılabilmesi ve doğanın tahrip edilmemesidir. Sürdürülebilir turizm kavramı içinde üzerinde en çok durulan konu kırsal turizmdir.

Kırsal turizm, yerel halka fayda sağlayabilecek ekonomik ve sosyal kalkınma ve yenilenme sağlamanın bir yolu olarak görülmüştür. Özellikle geleneksel üretim yöntemlerinin kullanıldığı kırsal alanlarda etkili bir gelir ve istihdam kaynağı sağlaması düşünülmüştür (Fang, 2020). Son yıllarda, dünyanın dört bir yanındaki kırsal alanlar, ekonomik faaliyetin azalması, geleneksel tarım arazilerinin yeniden yapılandırılması, yaşanan nüfus ve yüksek eğitilmiş gençlerin dışı göçü ve küçük kasaba ve köylerin azalan cazibesi gibi olumsuz durumlara sahiptir (Briedenhann & Wickens, 2004). Kırsal kesimin yenilik arayışı, turizmin ekonomik ve sosyal canlanmayı sağlamak için alternatif bir araç olarak benimsenmesine yol açmıştır. (Andereck & Nyaupane, 2011). Kırsal alanlar 90'lı yılların başından beri yeniden yapılanma sürecinden geçmiştir. Kırsal kesimde yaşayan insanlar, geleneksel kaynaklardan gelen gelirlerinde yaşadıkları düşüşü telafi edecek alternatifler aramaya başlamıştır (MacDonald & Jolliffe, 2003). Bu konseptte turizm iyi bir seçenek olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle tarıma karşı uygulamalar yerine tarımsal faaliyetlerle uyumlu çevre dostu üretim uygulaması mümkün olabilecektir. Kırsal turizm, ekonomik kalkınma ve kırsal çevreden elde edilen çeşitli sosyal sonuçlar için iyi bir fırsattır. Bu fırsatın ortaya çıkmasında kırsal alanların hayati kaynaklarına bağlı olarak artan nüfus artışı ve yerleşim sürdürülebilirliğinin yanı sıra ticaret olanakları, ekonomik, kültürel ve sanatsal unsurlar, istikrar ve insan ilişkileri de önemli rol oynamaktadır (Ielenicz ve Simoni, 2013).

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kırsal kalkınma yani kırsal turizmde başarının ön koşulu, bu turizmi sürdürülebilir kılmaktır. Turizme farklı egzotik alanlar sunmak kırsal turizm için tehdit oluştursa da, sürdürülebilir kırsal turizm, kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliği için iyi bir alternatiftir (Sanagustín Fons ve ark., 2011). Sürdürülebilir turizm, her tür turizmin gelişmesiyle ortaya çıkabilecek bir olgudur. Sürdürülebilir turizm kavramı ile ekolojikdenge ve doğal kaynakların kullanım bilinci geliştirmekte ve gelecek nesillere aktarılabilir olacaktır (Mazilu, 2010). Bu bağlamda hem ekolojik hem de sosyo-kültürel sürdürülebilirlik için turistik faaliyetlerin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi gerekmektedir.

Günümüzde karmaşıklaşan yaşam, yoğun çalışma koşulları, doğaya ve doğal kaynaklara olan eğilim, kent yaşamından uzaklaşma isteği ve doğanın çekiciliği gibi faktörler insanları rahatlayabileceği doğadaki sakin yerlere yöneltmiştir. İnsanların bu alanlara yaptığı seyahatler de kırsal turizm kavramını gündeme getirmiştir. İnsanları kırsal turizme yönelten temel motivasyon, doğal yaşam ile iç içe olarak kendini iyi hissetme, rahatlama ve kırsal alanlara duyulan ilgidir. Aynı zamanda sağlık ve beslenme arasındaki kuvvetli ilişki, insanları doğal ürünlere ve doğal beslenmeye yönlendirmiştir. Bunun önemli bir sonucu olarak ta kırsal turizmin diğer önemli bir parçası da gastronomik ürünlerdir.

Kırsal turizm; coğrafi, demografik ve ürün bazlı bakış açılarıyla ifade edilmektedir. Coğrafi ve demografik olarak yapılan kırsal turizmde şehir dışında gerçekleştirilen ve turistik ürünleri genelde yerel halkın sağladığı kırsal turizm şeklidir. Ürün bazlı kırsal turizmde ise turistlere sunulan turistik ürünler, doğal güzellikler, gastronomik unsurlar, festival ve şenlikler, geleneksel üretimlere direk katılım yoluyla yapılmaktadır (Albayrak, 2013).

Dünyada kırsal turizm uygulamaları incelendiğinde öncelikli olarak Avrupa ön plana çıkmaktadır. Özellikle çiftlik ve tarım turizmi Avrupa kırsal turizmde önemli bir yer tutmaktadır. İtalya'da

Tuscany, Alto Adige gibi birçok bölge bu konuda ün kazanmıştır. Fransa'daki Alsace bölgesinin üzüm bağları ve çiftlikler kırsal turizmin önemli yerleridir. Macaristan'da Balaton Gölü çevresindeki doğal yaşam ve diğer faaliyetler turistik ürün haline almıştır. Göl çevresindeki atlı gösteriler, yöresel halk oyunları ve tarihi şatolara yapılan geziler turistlerin ilgisini çekmektedir (Akça, 2004). İspanya'da ki Endülüs bölgesi kırsal turizmin ana merkezi sayılabilir. İyi korunmuş mimarisi ve tarihi doku eşliğinde Endülüs bölgesi kamp kurma, gezi ve bisiklet turları için vazgeçilmez alanlardan olmuştur. Japonya'da kırsal turizmin temelini doğa ile bütünleşmek oluşturmaktadır. Bu uygulamada konuklar bahçelerden ürün hasadı yapma, üretim aşamalarını gözlemleme şansı bulmaktadır (Morgül, 2006).

Türkiye'de son yıllarda kırsal turizmin öneminin artmasıyla birlikte bazı kırsal turizm projeleri oluşturulmuş ve uygulamaya konulmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı aracılığıyla ve AB'nin mali desteği ile inşa edilen bu projelerden bazıları şunlardır: Küre Dağları ve Zümrüt Köy, Kastamonu Azdavay, İzmir Şirince, Beypazarı Projesi, Cumalıkızık Projesi, Gökçeada Projesi, Göreme Projesi ve TATUTA (Nurda, 2016). Türkiye'nin kırsal turizm potansiyeline ait SWOT analizi Tablo 1. de verilmiştir.

Türkiye'de uygulanan kırsal turizm çalışmalarından biri ekolojik çiftliklerde tarım turizmidir. Bu uygulamada gönüllülük esasına dayanarak tecrübe ve bilgi takası gerçekleştirilir. Kısa adı TaTuTa (Tarım Turizm Takas) olan proje "Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği" isimli sivil toplum kuruluşu tarafından hayata geçirilmiş ve Birleşmiş Milletler GEF Küçük Destek programı çerçevesinde desteklenerek, 75 çiftlikle devam eden bir projedir. Yüzünü kırsala dönmüş ziyaretçileri doğa dostu üreticilerle bilgi ve kültür takası yoluyla buluşturan dünya çapında bir harekete olarak ifade edilebilen projede, ziyaretçiler, yani 'gönüllüler', günün en az yarısını ev sahibi çiftlik veya yerleşimlerden birinde işlere yardım ederek geçirirken ekolojik yaşam ve sürdürülebilir tarım hakkında bilgi edinirler, konaklama ve yemek ihtiyaçları karşılanır. Tüm bunlar Ev Sahibi ve Gönüllü arasında para alışverişi olmadan gerçekleşir. (Albayrak, 2013, WWOOF Turkey, 2020).

Tablo 1. Türkiye Kırsal Turizm SWOT Analizi (Turhan, 2005).

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
(a) Zengin kültür ve gelenekler (b) Üretim deseni geniş kırsal alanlar (c) Etkin ve kapasiteli yerel yönetimler (tecrübe-deneyim) (d) Köylerin yenilenmesi konusunda geniş bilgi ve tecrübeler (e) Genç ve bilgili insan potansiyeli (f) Ulusal plan ve programlar	(a) Kırsal alanlarda nüfus azalması ve göç (b) Köy ve ilçelerde yüksek oranlı işsizlik (c) Yatırım ve programlamada yetersiz koordinasyon (d) Kırsal turizmin yoğun olduğu bölgelerde kırsal kültür ve mirası simgeleyen yapıların yetersiz restorasyonu (e) Yetersiz altyapı(yol, su, sağlık hizmetleri, eğitim..) (f) Yetersiz kanalizasyon ve hijyenik koşullar (g) Ulaşım araçlarının kalite düşüklüğü (h) Altyapı yetersizliğinden kaynaklanan tarım işletmeciliğinin etkin üretim, kalite ve pazarlama imkanlarından yoksun oluşu (i) Sağlık ve eğitim alanlarında yetersiz tesisler ve donanım ihtiyaçları
Fırsatlar	Tehditler
(a) Tarım İşletmeleri için uygun iklim özellikleri (b) Bilgi teknolojilerinin kullanım yaygınlığı (c) Çevre duyarlılığındaki artış (d) Bölgesel kalkınma planlarının etkin oluşu (e) Köy ve ilçelerin sivil toplum kuruluşları ile olan bağlantıları (f) Ulusal düzeyde enflasyonun düşüş göstermesi	(a) Yetersiz mali kaynaklar (b) Harcamaların etkin olmayışı (c) Planlama ve karar alma süreçlerinde sektör bazlı yaklaşım (d) Düşük oranlı kamu katılımı (e) Yerel ve ulusal ekonominin yeterli etkiye sahip olamaması- stratejiler ve planlamalar için yetersiz kaynaklar

Sürdürülebilir turizmin önemli çeşitlerinden olan kırsal turizm bütün dünyada birçok şekilde yapılabilmektedir. Son yıllarda sürdürülebilir kalkınmanın kusursuz bir çeşidi olan apiturizm, bir arıcının doğal yaşam şeklini ve arıcılık ile ilgili benzersiz deneyimleri konuklara tattıran, ekonomik ve sosyolojik olarak birçok katma değere sahip yeni bir alternatif turizm çeşididir (Arih, 2015). Apiturizm, turizm ve arıcılık alanlarını birleştiren yeni bir akımdır. Sadece kırsal turizmin işlevlerini yerine getirmekle kalmayıp, alternatif tıptan coğrafi alana kadar birçok bilgiyi barındırır. Apiturizm, modern arı yetiştiriciliği ve arıcılık kültürü ile uyumlu bir şekilde bağlantılı yeni bir seyahat noktasıdır. Bu tür turizm, arıcıların turizm pazarındaki varlığını genişletmek ve güçlendirmek için ek bir fırsat olarak büyük bir potansiyele sahiptir. Arı yetiştiriciliği, en hızlı gelişen çiftlik türlerinden biridir. Arıcılık ürünleri, doğal ormanları koruyarak büyük bir sosyo-ekonomik gelişme potansiyeline sahiptir (Acopa & Boege, 1998). Diğer ifadeyle apiturizm (adı, bal arısının Latince adı olan Apis mellifera'dan gelmektedir), kırsal toplulukların kültür ve geleneklerini ele alan bir turizm türü olarak, en sürdürülebilir kalkınma yollarından biri ve niş turizm olarak düşünülebilir. Apiturizm, geleneksel bir meslek olarak arıcılıkla ve ekolojik, gıda ve tıbbi açıdan arı ürünleriyle bağlantılı bir turizm şeklidir.

Bütün dünyada hızla yayılan apiturizm, en etkili şekilde Slovenya'da yapılmaktadır. Slovenya'da ki arıcılar apiturizm sayesinde önemli gelir ve tanınırlık kazanmaktadır. Son yıllarda Avrupa'nın birçok bölgesinde uygulanmaya başlayan apiterapi faaliyetlerine diğer turistik ürünlerin de entegre edilerek gittikçe zenginleşmektedir. Apiturizm faaliyetlerinin dünyadaki örnekleri incelendiğinde, öncelikli olarak arıcılığa ait rotaların oluşturulduğu görülmektedir. Bu rotalar boyunca çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Çocuklara arı ve ürünleri ile ilgili eğitimler, yetişkinler için çeşitli arı ürünleri ile masaj veya tedavi şekilleri, arı konseptli eğlenceler, özel dizayn edilmiş arı evlerinde vakit geçirmek gibi etkinlikler konuklara farklı deneyimler yaşatmaktadır (Bahar & Yılmaz, 2016).

YÖNTEM

Bu çalışmada, araştırmacı ve okuyuculara konuyla ilgili ön bilgi sağlamak ve genel durumu özetlemek amacıyla keşifsel çalışma yöntemi kullanılmıştır. İkincil veriler incelenerek Sivas'ın apiturizm potansiyelini belirleyecek olan arıcılık ve turizm ile ilgili sonuçlar değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Türkiye coğrafyası, iklimin uygunluğu ve zengin bitki örtüsü varlığı ile arıcılık için son derece elverişlidir. Bu topraklar üzerinde yaşayan insanlar binlerce yıldan beri yaygın bir şekilde arıcılıkla uğraşmışlardır. Arıcılık küçük sermaye ve az masrafla toprağa bağımlı olmaksızın yapılabilen, kısa sürede gelir getirebilen, çiftçilerin gelir düzeylerini artıran sosyo-ekonomik önemi olan tarımsal bir faaliyettir. Ülkemizin de bal üretiminde dünyada 2. Sırada olduğu göz önüne alındığında apiturizmin Türkiye'de de önemli bir alternatif turizm çeşidi olabileceği düşünülmektedir. Tablo 2. de Dünya arıcılık verileri gösterilmiştir.

Tablo 2. 2018 Yılı Dünya Arıcılık Verileri (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2020)

Ülke	Kovan Sayısı (adet)	Bal Üretimi (ton)	Bal Verimi (kg/kovan)
1 Hindistan	13.048.275	67.442	5,17
2 Çin	9.048.546	446.900	49,39
3 Türkiye	7.947.687	114.113	14,36
4 İran	6.601.394	77.567	11,75
5 Etiyopya	6.018.223	50.000	8,31
6 Rusya	3.182.399	65.006	20,43
7 Arjantin	3.020.370	79.468	26,31
8 Tanzanya	3.019.784	30.584	10,13
9 İspanya	2.965.557	36.394	12,27

10 Amerika Birleşik Devletleri	2.803.000	69.104	24,65
11 Meksika	2.172.107	64.253	29,58
12 Kore	2.165.616	26.720	12,34
13 Orta Afrika Cumhuriyeti	1.679.762	16.200	9,64
14 Romanya	1.602.453	29.162	18,20
15 Polonya	1.586.063	23.472	14,80
16 Yunanistan	1.556.404	21.400	13,75
17 Kenya	1.533.668	20.525	13,38
18 Angola	1.153.618	23.411	20,29
19 Brezilya	1.017.506	42.346	41,62
20 Sırbistan	914.134	11.427	12,50

Veriler incelendiğinde, dünyada bal üretiminde 1.sırada Çin olduğu görülmektedir. Hindistan'da kovan sayısı daha fazla olmasına rağmen, kovan başına bal üretim verimi düşük olduğu için bal üretim kapasitesi düşüktür. Dünya bal üretiminde Çin ilk sırada iken, 114 bin tonluk üretimi ile Türkiye ikinci, Arjantin ise 76 bin ton bal üretimi ile üçüncü sırada yer almaktadır. Dünyada lider konumda olan Çin, toplam dünya bal üretiminin %29,6'lık kısmını karşılamaktadır. Tablo 3'te Türkiye'de üretilen balların kovan ve miktarları verilmiştir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2020).

Tablo 3. Türkiye'de İllere Göre Bal Üretim ve Diğer Bilgiler (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2020).

İl	Arıcılık Yapan İşletme	Eski Tip Kovan Sayısı	Yeni Tip Kovan Sayısı	Toplam Kovan Sayısı	Bal Üretimi Ton	Balmumu Üretimi Ton
Ordu-52	2.636	90	573.268	573.358	17.057	120
Muğla-48	4.745	2.723	915.393	918.116	14.688	347
Adana-1	2.279	3.556	466.382	469.938	11.077	508
Sivas-58	2.985	945	242.728	243.673	5.029	419
Aydın-9	1.779	643	274.183	274.826	3.693	115
İzmir-35	2.113	593	243.926	244.519	3.007	143
Balıkesir-10	1.580	785	169.647	170.432	2.480	62
Mersin-33	2.270	608	282.141	282.749	2.352	67
Bitlis-13	761	41.134	127.754	168.888	2.125	115
Antalya-7	2.330	567	217.138	217.705	2.084	108
Şanlıurfa-63	506	1.662	116.429	118.091	1.931	20
Çanakkale-17	1.546	1.877	80.989	82.866	1.897	81
Van-65	705	15.517	127.687	143.204	1.869	113
Kars-36	682	0	90.969	90.969	1.819	34
Bingöl-12	715	1.745	130.045	131.790	1.531	32
Erzincan-24	1.004	601	97.427	98.028	1.480	36
Diyarbakır-21	600	2.300	107.324	109.624	1.365	31
Erzurum-25	2.041	4.499	137.586	142.085	1.207	62
Rize-53	2.427	2.443	116.520	118.963	1.191	39
Kahramanmaraş-46	888	2.392	107.104	109.496	1.145	83
Hakkâri-30	1.111	5.215	91.391	96.606	1.088	61
Artvin-8	1.505	4.584	104.654	109.238	1.038	53
Konya-42	1.029	1.794	103.874	105.668	1.005	39

Ulusal anlamda bal üretimi incelendiğinde, ilk sıralarda Ordu ve Muğla illeri yer almaktadır. Ordu arıcıları şu anda en yüksek verim ve kapasiteyle çalışmaktadır. Ancak çoğunlukla gezici arıcılık faaliyeti

sürdürmektedirler. Örneğin Ordu iline kayıtlı arıcılar, sınır komşusu olan Sivas'ın bazı bölgelerinde Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerinden aldıkları arıcılık konaklama belgeleri ile Sivas merkez de dahil olmak üzere, Sivas'ın birçok bölgesinde bal üretimi yapmaktadır.

Dünyadaki çam balı üretiminin %90'ı Türkiye'de yapılmaktadır. Kalitesi, aroması ve içerdiği besin maddeleriyle Türkiye'de üretilen çam balının büyük bir kısmı Avrupa Birliği ülkelerine ihraç edilmektedir. Türkiye'deki çam balı üretiminin yaklaşık olarak %75-80'lik kısmı Muğla'daki ormanlık sahalarda gerçekleşmektedir. Muğla coğrafyasının %68'i ormanlarla kaplı olup, çam balı üretimi ormanlık alanların yalnızca %8'lik bir diliminde gerçekleşmektedir. Muğla ilimizde yıllık çam balı üretimi 15-20 bin ton civarındadır. Türkiye'de üretilen balların %17-23'lük kısmını çam balı oluşturmaktadır (Tolon,1999).

Sivas coğrafyası, iklim ve bitki örtüsü ile arıcılık için son derece elverişli bir konuma sahiptir. Binlerce yıldan beri bu topraklar üzerinde yaşayan insanlar yaygın bir şekilde arıcılıkla uğraşmışlardır. Rakım, hem batıdan doğuya, hem de kuzey-güney doğrultusunda iç kesimlere doğru artmaktadır. Anadolu'nun bu kendine özgü topografyası, bitkilerin farklı bölgelerde yılın değişik dönemlerinde çiçeklenmesine yol açarak Sivas'ı arıcılık açısından uygun bir ekolojiye sahip kılmaktadır (Turhan, 2019).

Sivas ilinin toplamda 17 ilçesi bulunmaktadır. Bunlar: Merkez ilçe, Akıncılar, Altınyayla, Divriği, Doğanşar, Gemerek, Gürün, Gölova, Hafik, İmranlı, Kangal, Koyulhisar, Suşehri, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli ve Zara ilçeleridir. 1.223 köyü, 28 bucağı ve 803 mezrası mevcuttur.

Harita Genel Komutanlığı İl ve İlçe Yüzölçümleri 2014 yılı bilgilerine dayanarak Sivas ilçelerinin yüzölçümü incelenmiştir. Merkez ilçenin yüz ölçümü 3.488 km² ile en geniş alanı kaplamaktadır. Merkez ilçesini Kangal ilçesi 3342 ile takip etmektedir, ancak 2015 yılı nüfus yoğunluklarına bakıldığında merkez 102 kişi/km² iken Kangal 6 kişi/km²'dir. Yüzölçümü en az olan ilçe ise 286 km² ile Gölova'dır.

Sivas'ın kuzeyinde Ordu, güneyinde Kahramanmaraş, doğusunda Erzincan, batısında Yozgat, kuzeydoğusunda Giresun, kuzeybatısında Tokat, güneydoğusunda Malatya ve güneybatısında Kayseri illeri bulunmaktadır. Sivas'ın yerleştiği alanın geniş bir bölümü Yukarı Kızılırmak, diğer bölümü de Yeşilirmak ve Fırat Havzalarında yer alır. İlin matematiksel konumu 38-41 kuzey enlemleri ile 36-38 doğu boylamları arasındadır. İl topraklarının büyük bir kısmı İç Anadolu Bölgesi'nde bulunmakla birlikte; Suşehri, Gölova, Akıncılar ilçeleri Karadeniz ve Doğu Anadolu, İmranlı ve Divriği ilçelerinin bir kısım toprakları Doğu Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde yer alır.

Sivas'ın 8 il ve 21 ilçeye sınırı vardır. Sınır komşuları, doğuda Erzincan (Refahiye, İliç, Kemaliye), kuzeyde Giresun (Alucra ve Şebinkarahisar), Ordu (Mesudiye) ve Tokat (Reşadiye, Almus, Merkez ve Artova), batıda Yozgat (Akdağmadeni ve Çayıralan), güneyde Kayseri (Sarız, Pınarbaşı, Sarıoğlan), Kahramanmaraş (Elbistan ve Afşin) ve Malatya (Arapkir, Arguvan, Hekimhan ve Darende)'dir.

Sivas ili coğrafi yapı itibarıyla genel olarak yüksek ve dağlık bir alana kurulmuştur. İlin ortalama yüksekliği 1000 metrenin üzerindedir. Genellikle yüksek düzlüklerden, dağlar ve derin vadilerden oluşan bir yeryüzü yapısına sahiptir. İç Anadolu'nun yüksek platolarından başlar ve doğuya doğru yükselerek; kuzey, doğu ve güneydoğuda dağlık ve sarp bir şekilde sonlanır. İilde Kuzey Anadolu sıradağlarının devamı olan Köse Dağları, Toros Dağlarının kuzey kollarından Tecer Dağları ve İncebel Dağları, Akdağlar, Yama Dağı yer almaktadır. Bunlara ek olarak, Uzunyayla ve Meraküm platoları ve Kızılırmak, Kelkit, Çaltı vadileri önemli oluşumlardır.

İlin toprak yapısındaki değişiklikleri etkileyen faktörleri iklimdeki ve jeolojik yapıdaki farklılıklar ve vejetasyondaki çeşitlilik olarak sıralanabilir. Tarım topraklarının % 3,04'ü asit, % 24,78'i nötr, % 71,8'i ise alkali reaksiyona sahiptir. Toprakların çoğunluğu organik maddeler açısından zengin değildir. Oransal olarak bakıldığında % 13,05'inde organik madde çok az, % 57,22'sinde az, % 19,30'unda orta, % 6,33'ünde iyi, % 4,10'unda yüksek düzeydedir.

Sivas'ın ilçelerinde yaylalar, vadiler ve mesire alanları kırsal turizme ve apiturizme oldukça elverişlidir. Uzunyayla ve Meraküm, ildeki en önemli platolardır. Suşehri Ovası, Planga Ovası, Bedehdun ve Karatonus ile Eğriçimen Yaylası İlin önemli ova yaylalarını oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak; Köseadağı'nda bulunan Karapınar, Ağmaşat, Yağlıyurt ve Boyataşı Yaylaları, İmranlı Koyunkaya Mesire Alanı, Kelkit Vadisi, Çat Yaylası ve Zara Yaylaları da vardır. Sivas'taki önemli vadiler ise; Kızılırmak Vadisi ve Tecer Çayı Vadisi'dir. 12 Bunlara ek olarak Zara ilçesinde Şerefiye Sülüklü Göl Mesire Yeri ve Sivas merkezde Fidanlık Mesire alanları önemli rekreasyon alanları olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'de yaklaşık olarak bulunan bitki türleri 9.000'in (takson olarak 10.482) üzerindedir ve bunun % 15,5'i (takson düzeyinde % 14,4) Sivas'ta yer almaktadır. İlde yer alan 1508 taksondan 57 tanesi sadece Sivas'ta bulunan endemiklerdir. Toplamda Sivas'taki endemik bitki taksonu sayısı 420 civarındadır, diğer bir deyişle ildeki toplam bitki taksonunun % 27,9'u endemiktir.

Sivas ilindeki faunaya bakıldığında; il hayvan varlığı bakımından oldukça zengindir. Bölgece ve hatta dünyaca bilinen Kangal Köpeği ve Kangal Balıklı Kaplıca Balıkları Sivas iline özgüdür. Kangal Balıklı Kaplıca Balıkları 2-10 cm büyüklüğündeki Cyprinide (sazangiller) familyasından Cyprinion Macrostamus (beni balığı) ve Garra Rufa (yağlı balık) türündedir. Bu balıklar, özellikle bir cilt hastalığı olan sedef hastalığının tedavisinde yararlı olmaktadır. Ayrıca Divriği ilçesinde bulunan ve UNESCO dünya miras listesine giren Ulu Camii ve Daru'sşifa'sı çok önemli bir çekim unsurudur.

Sivas'ta farklı boyutlarda 20 civarında tabii sulak alan (göl ve sazlık-bataklık türünde) bulunmaktadır. Kızılırmak, Yıldız Irmağı, Kalın Irmağı, Mısmıl Irmak, Fadlım Irmağı, Tecer Irmağı, Acı Irmak, Acısu Irmağı, Kelkit Çayı, Tozanlı Irmağı, Çaltı Çayı, Yılanlı Çayı, Balıklıtohma Çayı, Tohma Çayı ve Hurman Çayı il sınırları içinde bulunan akarsulardır.

İl sınırları içerisindeki Lota-1 Gölü, Lota-2 (Hafik) Gölü, Hafik Gölü, Tödürge Gölü, Çetme Gölü, Kemis Gölü, Mağara Gölü, Kuru Göl, Kaz Gölü, Karayün Gölü, Ulaş Gölü ve Balıkkaya Gölü Sivas'ın önemli göllerindedir. Tödürge, Tecer, Ulaş, Hafik Gölü, Lota, Çimenyenice, Kazgölü gölleri ise mevsime bağlı olarak kurumayan sürekli göllerden olup bunların dışındaki diğer göller yaz sonu ile sonbahar arasında kurumaktadır.

Doğuyu batıya, kuzeyi güneye bağlayan kavşak noktasında olan Sivas, Anadolu'nun önemli bir ilidir. Bölgede havaalanı, bölünmüş yollar ve demiryolu bulunmaktadır. Yapılmakta olan Ankara – Kars – Sivas hızlı tren hattı hem şehre ulaşımı kolaylaştıracak hem de bu yolla ekonomiye katkıda bulunacaktır.

Demiryolu ile 1930 yılından itibaren İlde yük ve yolcu taşımacılığı yapılmaktadır. Doğu Ekspresi ile her gün Kars ve İstanbul yönüne, Güney Ekspresi ile Tatvan, Kurtalan ve İstanbul yönüne, Mavi Tren ile Malatya, Kayseri ve Ankara yönüne tren seferleri yapılmaktadır.

Sivas Nuri Demirağ Havalimanı şehir merkezine 23 km uzaklıktadır. Askeri amaçla yapılan havalimanı 1957 yılında sivil ulaşımına açılmıştır. 2001 yılında sivil kullanıma kapatılmış, 2003 yılında tekrar açılmıştır.

Sivas'ın turizm verileri incelendiğinde, 4 adedinin Sivas Zara ilçesinde olmak üzere toplam 16 turizm işletme belgeli oteli, 5 adet turizm yatırım belgeli ve 40 kadar belediye işletme belgeli konaklama tesisine sahiptir. İl genelinde toplam 6031 yatak kapasitesi mevcuttur. 2019 yılı turist sayısına bakıldığında 519,606'dır. Yine 2019 yılı incelendiğinde işletme belgesi farkı olmadan doluluk oranının %26,59 olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sivas iline ait genel özellikler incelendiğinde, apiturizm için alt yapıyı oluşturan birçok faktörün mevcut olduğu görülmektedir. Coğrafi olarak arıcılığa çok uygun olan yörede, doğal halini kaybetmemiş birçok yayla, plato vs. sahiptir. Ballı bitki miktarı bakımından oldukça zengin olan Sivas, ayrıca arıcılık için temel ihtiyaçlardan olan sulak alanlarca zengindir. Yapılan bir çalışmada Türkiye'de birçok yöreye ait

ballar analiz edilerek, anti kanser maddeleri olarak bilinen antioksidan kapasitesi bakımından ülke içinde en yüksek kapasiteye sahip 3 ilden birinin Sivas olduğu tespit edilmiştir (Balı, 2014).

Gerek miktar gerekse özellik bakımından oldukça önemli bir pozisyonda bulunan Sivas'ta arıcılık ve arı ürünleri gerekli düzenleme ve uygulamalarla Türkiye'de apiturizmin öncülerinden olabilir. Coğrafi olarak Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinin kesişimi noktasında olduğu için ulaşım problemi olmayan ilde hızlı trenin yakın zamanda seferlere başlaması ile daha cazip hale gelebilecektir. Havayolu ve karayolu ulaşımının kesintisiz şekilde yapılabilirdiği Sivas'ta birçok turizm çeşidinin yapılıyor olması, apiturizm ile konuklara daha farklı deneyimler yaşatabilme olanağı sunabilecektir. Sivas'ta icra edilen kış turizmi, sağlık turizmi, kırsal turizm ve kültür turizmi apiturizm destinasyonu ile entegre edilerek çok farklı rotalar oluşturulabileceği düşünülmektedir.

Bu kapsamda apiturizmin tanıtımı ve içeriğin oluşturulup arıcılıkla uğraşan insanların ve ildeki turizm odaklarının bu alan kanalize olarak planlaması yapılmalıdır. Sivas ili Zara ilçesinde halen geleneksel olarak yapılan Zara Bal Festivali gibi etkinliklerin artırılması, arıcılık ile ilgili etkinliklerin yapılması TaTuTa projeleri gibi faaliyetlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. İldeki sivil toplum kuruluşları, kalkınma ajansı, TKDK (Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu) ve üniversitelerin ortak bir çalışma programı ile Sivas'ın apiturizm merkezi olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acopa D., Boege E. (1998). The Maya forest in Campeche, Mexico: experiences in forest management at Calakmul. In: R. B. Primack, D. Bray, H. A. Galletti and I. Ponciano, editors. *Timber, Tourists, and Temples*. Island Press, Washington, D.C., 81 p.
- Akça, H. (2004). "Dünyada ve Türkiye'de Kırsal Turizm". *Ekonomik ve Teknik Dergi Standard*, 43 (513), 64-70.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif Turizm*. 1.Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Andereck, K. L., & Nyaupane, G. P. (2011). Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life Perceptions among Residents. *Journal of Travel Research*. <https://doi.org/10.1177/0047287510362918>
- Arih, I. K. (2015). Api-tourism: transforming Slovenia's apicultural traditions into a unique travel experience. *Sustainable Development and Planning VII*. <https://doi.org/10.2495/sdp150811>
- Bahar, O. Ve Yılmaz, E. (2016). Arı Turizmi ve Muğla'da Uygulanabilirliği, Muğla Arıcılık ve Çam Balı Kongresi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. **Balı, H. (2014)**. Farklı Bölgelerden Toplanan Arı Ürünlerinin Biyolojik Özelliklerinin in vitro Yöntemlerle İncelenmesi. Niğde Üniversitesi.
- Briedenhann, J., & Wickens, E. (2004). Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas-vibrant hope or impossible dream? *Tourism Management*. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(03\)00063-3](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(03)00063-3)
- Fang, W.-T. (2020). Tourism in Emerging Economies. In *Tourism in Emerging Economies*. <https://doi.org/10.1007/978-981-15-2463-9>
- Ielenicz, M. and Simoni, S. 2013. Tourism in Rural Environment, *Romanian Review of Regional Studies*, (IX/2), 79-86. MacDonald, R., & Jolliffe, L. (2003). Cultural rural tourism: Evidence from Canada. *Annals of Tourism Research*, 30(2), 307-322.
- Mazilu, M. (2010). The rural tourism and the rural development. *Journal of Settlements and Spatial Planning*, 1(1), 77-82.
- Morgül, Ş. M. (2006). *Trakya Bölgesinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesine İlişkin Analiz: Kırklareli Örneği* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Nurdan, K. (2016). The Role Of Rural Tourism In Rural Development: The Case Of Turkey Afyon

Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 18(2)p:11-21.

Sanagustín Fons, M. V., Fierro, J. A. M., & Patiño, M. G. y. (2011). Rural tourism: A sustainable alternative. *Applied Energy*, 88(2), 551–557. <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2010.08.031>

Tarım ve Orman Bakanlığı, (2020), <https://arastirma.tarimorman.gov.tr>).

Tolon, B. (1999). Muğla ve Yöresi Çam Ballarının Biyokimyasal Özellikleri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ege Üniv. Fen Bil. Enst. 117 s., İzmir.

Turhan, M. F. (2005). Avrupa Birliği Üyeliği Yolunda Türkiye Kırsal Kalkınma Tedbirleri Uygulama Süreci, Uzmanlık Tezi, Tarım Bakanlığı, Ankara.

Turhan, F. (2019). Sivas İlinde Arıcılık Faaliyetinde Bulunan İşletmelerin Mevcut Yapısı ve Sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

WWOOF Turkey, (2020) <https://wwoofturkey.org/?p=1&lang=tr>.